

ST **IL** ETTEN

NR 6/96 ÅRGÅNG 11.

ORGAN FÖR INDEPENDENT LIVING-RÖRELSEN I SVERIGE.

arbetar för mer makt åt brukare av personlig assistans

**Om
IDÉOLOGI**

Medlemmar i ILs svenska paraplyorganisation

Kooperativet

Emil

Rinmangatan 18,
Tel: 016-14 70 64,

633 46 ESKILSTUNA
Fax: 016-12 60 87

GIL

Göteborgskooperativet för Independent Living®

Stampgatan 15,
Tel: 031-15 04 90,
E-post: Kontor@gil.org,
www.gil.org

416 64 GÖTEBORG
Fax: 031-15 18 08

HIL

Kooperativet HIL

Södergatan 41,
Tel: 042-12 74 72,
E-post: koop.hil@helsingborg.mail.telia.com

252 25 HELSINGBORG
Fax: 042-13 08 11

KiL

KULLABYGDENS INDEPENDENT LIVING

Storgatan 64,
Tel: 042-33 36 07,
E-post: kil@algonet.se

263 41 HÖGANÄS
Fax: 042-33 36 07
www.algonet.se/~kil

STIL

STOCKHOLMSKOOPERATIVET FÖR INDEPENDENT LIVING

Bondegatan 39,
Tel: 08-640 81 10,
E-post: bjorn.jideus@mailbox.swipnet.se
www.canit.se/~indliv

116 33 Stockholm
Fax: 08-641 67 10

JAG, Jämlikhet, Assistans o Gemenskap

Regeringsgatan 67,
Tel: 08-20 20 80,

111 56 STOCKHOLM
Fax: 08-20 20 85

God Jul
och
Gott nytt år

Om IDÉOLOGI

INNEHÅLL

Tema: Om ideologi, *sid 3*

Wenche Willumsen, DHR/
STIL svarar på frågor om
ideologi, *sid 4*

Stefan Käll NHR/STIL sva-
rar på frågor om ideologi,
sid 5

Bengt Elmén STIL och
Björn Jidéus svarar på frågor
om ideologi, *sid 6*

Jamie Bolling berättar varför
hon valde STIL, *sid 7*

Inget forum för lagens äng-
lar. Från internationella han-
dikappdagen, *sid 10*

I HELIOS ser man oss som
experter, *sid 13*

Bremen ett föredöme. Om
kollektivtrafiken i Bremen,
sid 14

Independent Living är en medborgarrättsrörelse framsprungen i USA i slutet av sextiotalet. En rörelse som i Sverige bla manifesterat sig genom att lansera begreppet "personlig assistans" och som fungerat som initiativtagare och pådrivare till tillkomsten av LASS/LSS-reformen. Om Du väljer att bli medlem i något av IL-kooperativen för att organisera din personliga assistans så är det också ett ideologiskt ställningstagande. Men vad är då ILs ideologi och hur fungerar den i 90-talets Sverige? För att få klarhet ställde vi fem frågor till några namnkunniga STIL-medlemmar och nedan finns ett utdrag ur Jamie Bollings anförande om varför hon valde STIL (*sid 7*)

Foto: Kent Hallgren

På omslagets förstasida stoppar Catarina, Jeanettes brev i brevlådan. En symbolisk bild på många sätt. Catarina som är Jeanettes personliga assistent fungerar som hennes förlängda arm. Brevlådan som är för högt placerad representerar de faktorer som gör oss funktionshindrade. Postverket, ett statligt verk som tidigare hade den ideologiska målsättningen att serva medborgarna, men vars främsta mål idag är ekonomisk vinst, representerar tendenser som utgör ett direkt hot mot våra krav på lika rättigheter. Mot denna bakgrund – en retorisk fråga: Är ideologin viktig när du väljer lösning för ordnandet av din personliga assistans?

"Att kunna bestämma själv över sitt eget liv, detta är viktigt för oss alla. I STIL inser vi hur viktigt det är för oss funktionshindrade att själva kunna bestämma över våra liv och tala i egen sak. Vi i STIL vill se ett slut på diskriminering. Vi vill inte att människor med funktionshinder ska särbehandlas. Det är viktigt för oss att sjukdomsbilden försvinner. Bara för att man är annorlunda ska man inte vara sjukförklarad. Vi strävar efter jämlikhet för alla. Det är viktigt med självrespekt och självbestämmande. Vi vill inte att det ska finnas institutioner. Vi vill att det ska vara slut med experter som styr våra liv. Vi tycker att det är bara vi själva, funktionshindrade som ska ha makt över våra organisationer och har rätt till att bestämma själv över våra assistansbehov.

Vi i STIL tycker att det är vi de enskilda brukarna som ska bestämma över vår assistans. Det är vi som ska bestämma vad vi behöver hjälp med, när, hur och vilka som ska utföra arbetet. Det är viktigt att det är vi själva som är arbetsgivare, annars kan vi bli betraktade som vårdobjekt av assistenterna."

JAMIE BOLLING

Independent Living i Sverige

Independent Living i Sverige är partipolitiskt obundet men arbetar handikappolitiskt för mer personlig makt åt människor med funktionshinder. Vi tar kontroll över de tjänster vi behöver för att leva ett liv på lika villkor och bekämpar förtryck och diskriminering av människor med funktionshinder.

IL i Sverige, betraktar sig som en del av det globala Independent Living-nätverket – den internationella medborgarrättsrörelsen för människor med funktionshinder.

Medlemskap med rösträtt i något av IL-kooperativen, förutsätter eget behov av personlig assistans.

Stödmedlemsskap diskuteras med respektive kooperativ.

Prenumeration

200 kr/år.

Postgirokonto 73 66 70-1

STILETTEN är organ för kooperativen STIL, Stockholmskooperativet för Independent Living, JAG, Jämlikhet, Assistans och Gemenskap, GIL, Göteborgs Independent Living, HIL, Helsingborgs Independent Living, EMIL, Eskilstuna Modellen av Independent Living, KIL, Kullabygdens Independent Living.

STILETTEN kommer ut sex gånger om året.

Redaktör och redigerare: Roland Ewers

Repro: Johan Lundeqvist (GIL).

Ansvarig utgivare: Adolf Ratzka

Postadress: STILs kansli:

Bondegatan 39,

116 33 Stockholm Tel: 08.640 81 10

Fax: 08.641 67 10

E-mail: bjorn.jideus@stil.se eller

johan.sjogren@stil.se

eller

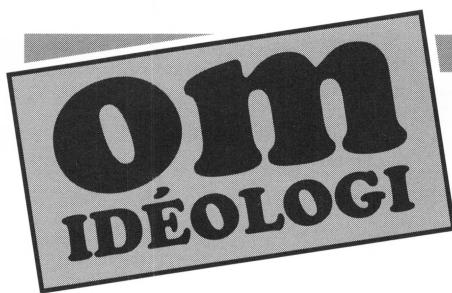
..

STIL c/o Roland Ewers,

Pl 420, 430 10 Tvååker,

tel: 0340/450 98, fax: samma,

E-mail: roland.ewers@ewers.pp.se

Vad är kortfattat kärnan i STILs ideologi?

Vad skiljer den från de övriga handikapporganisationerna?

Vad skiljer den från andra assistanskooperativ?

Ställer STILs ideologi större krav på

Vi ställde följande frågor om ideologi till några utvalda STIL-are

individen och är det då inte enklare att välja ett annat alternativ för administrationen av sin personliga assistans?

Finns det tillfällen då ideologin måste få stå tillbaka av taktiska eller handikappolitiska skäl?

RED

Wenche Willumsen

Wenche Willumsen är ombudsman på DHR, medlem i STIL och väl insatt i frågor om LASS och LSS

Jag tror att kärnan i STILs (Independent Living-rörelsens) ideologi är makt och självbestämmande över det egna livet och när det gäller makt är det viktigt att vara tydlig med vad man vill ha makt över. Alltså i det här fallet sitt eget liv.

Jag tror att STIL uppfattar sig själv som en medborgarrättsrörelse. Dvs man kämpar för funktionshindrades rätt till samma möjligheter som icke funktionshindrade har i samhället. Om man är en medborgarrättsrörelse så är man emot diskriminering av människor pga funktionshinder.

Det som skiljer STIL från de övriga handikapporganisationerna är för det första att STIL inte är en handikapporganisation. STIL är en organisation för assistanssamordning.

Jag tror inte att STILs ideologi någonsin, nämnvärt skiljt sig från handikapporganisationernas ideologi. Det som tidigare har varit skillnaden, har framför allt varit metoderna. STIL uppfattades i början som en väldigt militant organisation. Idag är metoderna mer finslipade och eftersom handikapporganisationer-

na idag har anammat STILs tidigare agerande på gator och torg har också dessa skillnader suddats ut anser jag.

Ett assistanskooperativ behöver inte nödvändigtvis någon ideologi i botten. Den gemensamma nämnaren kan och är oftast helt enkelt att ordna bra och fungerande personlig assistans.

Teoretiskt ställer personlig assistans i form av kooperativ, eller egen firma större krav på individen än vad personlig assistans i kommunal regi gör. Många väljer något av de två första alternativen helt enkelt därför att kommunerna är väldigt dåliga på personlig assistans.

Jag tror inte att medlemsskapet i STIL ställer större krav på individen bara för att STIL har Independent Living-ideologin som grund och förutsättning. Jag antar att de som väljer STIL redan från början delar dessa värderingar och då blir det ju inte något extra krav.

När det gäller situationer då ideologin skulle åsidosättas till förmån för taktik eller praktisk realpolitik, har jag svårt att på rak arm se något konkret exempel. I princip tror jag att det är farligt om man intar den fundamentalistiska ståndpunkten att vägra anpassa sig till verkligheten och aldrig avvika från sin ideologi.

WENCHE WILLUMSEN

Om IDÉOLOGI

Stefan Käll är styrelseordförande i STIL och styrelsemedlem i Neurologiskt Handikappades Riksförbund.

Kärnan i STILs ideologi är kortfattat att erbjuda den enskilde medlemmen en plattform att utvecklas på oberoende av styrningsmekanismer (sociala, politiska, ekonomiska) utanför det egna kooperativet.

Den ställer alltså individen i främsta ledet. Därför är också representerandet en viktig del i ideologin. Varje individ kan ju omöjligtvis sitta med i STILs styrelse. Det väsentliga är att styrelsen till 100% består av människor med funktionshinder, vilket tillsammans med behovet av personlig assistans är de viktigaste gemensamma intressena

STILs ideologi erkänner individens

Stefan Käll

styrka och betydelse på ett starkare sätt än vad de "traditionella" handikapporganisationerna gör. Jag tror att om man skulle göra en gradering från vänster till höger (inte traditionell politisk) utifrån individens rätt och möjlighet att påverka och där största möjligheten ligger till vänster, så skulle STIL hamna långt till vänster och de traditionella handikapporganisationerna långt till höger på den skalan.

Förhoppningsvis skiljer sig inte de Independent Living-kooperativ som nyligen bildat en paraplyorganisation från STILs ideologi och jag tror inte heller att de kooperativ som inspirerats av STIL-modellen skiljer sig nämnvärt.

Däremot finns det affärsdrivande och

kommunägda företag och kooperativ som som inte alls har samma ideologi i botten.

Det är möjligt att STILs ideologi ställer större krav på individen. Men jag anser att även kraven ska variera beroende på våra olika förutsättningar och erfarenheter.

Jag anser att STIL behöver alla, men alla behöver inte STIL.

När det gäller ideologin kontra taktik eller praktisk politik anser jag det viktigt att man i alla lägen håller fast vid den interna makten, men att man utåt måste kunna lyssna och ta stöd av personer och grupper som inte har samma ideologiska förutsättningar.

STEFAN KÄLL

Adolf Ratzka, en av initiativtagarna till STIL och tidigare styrelseordförande i föreningen. Numera engagerad i att organisera STIL-modellen i Tjeckien. Detta på uppdrag av den tjeckiska regeringen i samarbete med EU.

Jag vet inte om det finns en "ideologi" som delas av alla STIL-medlemmar. Jag kan endast uttala mig om det jag ville att STIL skulle stå för: ett instrument för att personer med omfattande funktionshinder ska kunna frigöra sig från förtryck och uppnå självbestämmande.

Enligt min vision skulle STIL hjälpa medlemmarna att se sig själv som medborgare istället som patienter, att kämpa för samma skyldigheter och rättigheter istället för att tigga bidrag, att se sig själv som resurs i samhället istället för "de svagaste i samhället", ta saken i egna händer istället för att reflexmässigt ropa "politikerna måste ta sitt an-

Adolf Ratzka

svar", att först ändra sin syn på sig själv innan man kräver att omgivningen ska ändra sina attityder mot oss.

Enligt den visionen företräder vi oss själva, tar själva de arbetsplatser som rörelsen erbjuder, har självbestämmande i vår organisation med enbart medlemmar och förtroendevalda med funktionshinder, bygger ut rörelsen till en partipolitiskt och ekonomiskt oberoende och stark påtryckningsgrupp.

Enligt min vision skulle STIL inte enbart syssla med att tillhandahålla administrativa tjänster för att underlätta personlig assistans i brukarregi. Det är visst viktigt men räcker inte för att bli av med diskrimineringen, paternalismen och vårt andra klassen medborgarskap. Samtidigt anser jag att det är viktigt att de andra kooperativen finns för att erbjuda valmöjligheter. På det sättet kan man ju välja om och i vad man vill

engagera sig.

Nu är det ju så att dessa visioner inte delas av alla STIL-medlemmar. Den stora majoriteten har valt medlemskap i STIL eftersom det inger trygghet att tillhöra en stark och erfaren brukarorganisation. På så sätt innebär medlemskap i STIL inte automatiskt högre krav på medlemmarna. STIL kan ju inte kräva att alla medlemmar hoppar på barrikaderna. Istället får man hoppas att medlemskapet medför en långsam attitydförändring bland medlemmarna.

Om man är för pragmatisk, hamnar man i samma situation som den etablerade handikapprörelsen, vilken har många medlemmar med motstridiga intressen och den minsta gemensamma nämnaren är ganska liten. I längden uppnår man mer om man kompromissar mindre.

ADOLF RATZKA

Om IDÉOLOGI

Bengt Elmén före detta verksamhetsledare i STIL

Kärnan i vår ideologi handlar om ansvar och kommer bäst till uttryck i att vi var beredda att ta ett eget ansvar för våra liv när vi introducerade personlig assistans i Sverige.

Det kommer också till uttryck i att vi alltid är måna om att representera oss själva och tala i egen sak. Detta gjorde att politikerna inte hade lika lätt att komma undan som när de träffade den traditionella handikapprörelsen. Då kan jag tänka mig att det förekom och förekommer mycket ryggdunker. Traditionell handikapprörelse väljer ofta före detta politiker som företrädare, tex Margareta Persson som är ordförande i HSO. Detta försvagar organisationen och leder till dubbla lojaliteter när hon tex träffar sina gamla riksdagskamrater på uppdrag av HSO

Då vi lanserade våra idéer så var det ingen som trodde oss – inte ens handikapprörelsen. Många var rädda för att ta

Bengt Elmén

eget ansvar och funktionärerna som saknade eget funktionshinder var livrädda att gå miste om sina positioner. I dag pratas det nästan bara om LSS i handikapprörelsen men mycket av den gamla omsorgstanken lever tyvärr kvar. Andelen funktionärer utan egna funktionshinder har bara påverkats marginellt.

Jag vet inte hur mycket STIL skiljer sig från de övriga kooperativen. Jag vet över huvud taget inte så mycket om dem.

När jag har rest runt i kommunerna med min utbildning för personliga assistenter har jag mött mycket skiftande förhållanden. På en del platser har man kvar den gamla terminologin och pratar om vårdtagare, vårdbehov och grava sjukdomstillstånd. Vi har därför ett ansvar för att utbilda och informera.

Det ställs större krav på STILs med-

lemmar i form av eget ansvarstagande. P.g.a. brister i arbetsledarutbildningen var det också tyvärr dock ganska lätt att slinka in utan att vara insatt ideologi och tankesätt. Kvantitet tycks prioriteras högre än kvalitet av styrelsen när det gäller nya medlemmar.

Större satsningar borde göras av STIL på den ideologiska skolningen. Annars riskerar vi att skillnaden mellan STIL och de andra kooperativen kommer att suddas ut. En sådan satsning innebär också att medlemmarna får det lättare i sitt arbetsledarskap och att kansliets stödresurser avlastas.

Ibland kan det vara vettigt att ta ett steg bakåt för att ta två steg framåt. Det går inte att slåss på alla fronter samtidigt.

BENGT ELMÉN

Björn Jidéus

Björn Jidéus, verksamhetsledare i STIL

Kärnan i STILs ideologi är tesen lika villkor att leva ett självständigt liv.

Skillnaden mellan STIL och handikapporganisationerna är att arbetet med STIL till 90 % är praktiskt och 10% politiskt.

Det som utmärker STIL är att vi har medlemsinflytande, självbestämmande över assistansen och en tydlig redovisning rörande frågor som intresserar eller angår medlemmen/brukaren/arbetsledaren och detta tror jag inte är fallet i alla assistanskooperativ.

Det är nog enklare att välja en lösning

av sin personliga assistans utan ideologiska krav, men vill man påverka sin situation tar man gärna det ansvar som behövs för att erhålla ett mer självbestämt liv.

I början kan det kanske verka som om

man måste arbeta med svåra saker, men efter ett tag när STIL-modellen snurrar på märker man att den ger ett extra mervärde till assistansen.

Jag tror egentligen inte att det finns tillfällen då ideologin får stå tillbaka.

BJÖRN JIDÉUS

Massage?

Klassisk massage och reiki healing.

Jag erbjuder behandling i Ert hem, inom Stockholmsregionen.

Tel: 08-704 29 36

Jan Johansson. Diplomerad massör från
Axelssons Gymnastiska Institut

Foto: Johan Sjögren

Viktigt att sprida STIL:s ideologi

Jamie Bolling arbetsledare i STIL berättar varför hon valde STIL och om sina erfarenheter av personlig assistans. Artikeln är ett anförande som Jamie höll i Halmstad i början av november 1996 på konferensen "Hur lever funktionshindrade idag?". Den arrangerades av Wigforss-institutet för välfärdsforskning, Högskolan i Halmstad, i samarbete med Centrum för Handikappforskning, Uppsala Universitet och Socialstyrelsen.

"Det seminarium jag deltog i hette "Att styra sitt eget liv – om inflytande, personlig assistans m.m." Jag kallade mitt anförande "Personlig Assistans – MITT EGET VAL".

STIL har varit mitt val och talet handlar om STIL och Independent Living rörelsens ideologi. Jag anser att det är viktigt för oss STIL medlemmar att berätta om vilken betydelse personlig assistans har haft för oss.
JAMIE BOLLING

Personlig assistans - mitt eget val

För fem år och två månader sedan skulle jag ha stått framför er, energisk, självständig och "oberoende". I dag fem år och två månader senare sitter jag framför er, fortfarande mycket energisk med vissa fysiska begränsningar och självständig även om jag har blivit beroende. En relativt otraumatisk händelse gjorde att jag sitter här idag. Det var bara en dum häst som kastade av mig så att jag landade på huvudet. Jag bröt ryggen och blev förlamad från bröstet och nedåt. Otraumatiskt samtidigt traumatiskt. Mitt liv vändes upp och ner. Olyckan drabbade förutom mig, min föredetta man, mina två barn och många närstående.

Jag har valt att presentera mig själv så här eftersom det är bakgrunden till att jag blev i behov av personlig assistans. Att ha blivit beroende har varit en av livets hårdaste läxor. Jag har fått lära mig att fråga om hjälp och ta emot hjälp. Jag har också lärt mig att vi alla egentligen är beroende. Ingen av oss skulle ensam kunna överleva här på jorden. Vi kommer alla att bli mer fysiskt beroende med åldern. Jag brukar skoja och säga: efter 36 år fyllde jag 95 med en riktigt skröplig kropp. Skillnaden mellan många av er och mig är att ni inte behöver välja bland dagliga aktiviteter ni behöver få hjälp med. Vi som är beroende av assistans med dagliga sysslor måste välja vad vi vill ha hjälp med. Vi vill också ha rätten till att bestämma

vem det är som ska utföra assistansen.

MAMMA TILL TVÅ BARN

Min olycka inträffade innan LASS trädde i kraft. Jag kom hem från sjukhuset betraktad som färdigrehabiliterad. Jag kunde inte lämna min säng själv. Jag kunde inte ta mig själv över på toaletsitsen. Min dåvarande hemvårdsassistent kom till sjukhuset för att diskutera min hemkomst och frågade varför jag behövde hjälp hemma. Frågan gjorde att jag kände mig hjälplös. Jag tyckte att anledningen till mitt behov av hjälp var tydlig. Jag var mamma till två barn som jag ville ta hand om och jag hade mitt hem att sköta. Hemvårdsassistenten tyckte att jag kunde anställa en barnflicka för barnen. Men det var inte bara

barnen jag behövde hjälp med. Idag skulle hon säkerligen stödja pigdebatten. Det kan inte vara meningen att en sådan lösning ska ersätta det stöd man behöver som funktionshindrad. Erfarenheten var lärorik. Jag insåg hur svårt jag tyckte det var att behöva be om hjälp. Jag förstod att jag ändå skulle behöva lära mig att be om hjälp om jag skulle kunna bli den aktiva människa jag alltid hade varit. Jag fick på ett tidigt stadium se vad samhällets ekonomiska brister skulle betyda. Jag bor i ett socialdistrikt som har många äldre människor att ta hand om. Att ordna min hjälp genom en barnflicka skulle ha varit billigare för kommunen.

JAG BLEV DEPRIMERAD

I februari 1992 hade jag personlig assistans 40 timmar i veckan från kommunen. På hösten drogs min hjälpsats ner till hemtjänst 12 timmar i veckan. Detta begränsade mitt dagliga liv och jag blev deprimerad. Jag var nu starkare och kunde klara mig ur sängen och över till toaletsitsen, men 12 timmar i veckan räcker inte länge i ett aktivt hem med två barn. Dessutom hade jag blivit ensamstående. Mycket tid gick ut på att vänta på den person som skulle komma från hemtjänsten. De ringde varje dag för att berätta när på dagen de skulle hinna till mig. Det var olika människor varje dag, vilket innebar att vi aldrig hann skapa en rutin och tid gick åt att förklara det som skulle göras. Jag fick en ny hemvårdsassistent på hösten som skulle hjälpa mig eftersom jag mådde psykiskt dåligt. Vi diskuterade mitt hjälpbehov och timantalet ökades till 30 timmar i veckan. Hon informerade mig också om de olika möjligheter som finns för att anlita personlig assistans. Jag kunde till exempel själv anställa mina assistenter om jag ville starta eget företag. Jag kunde också anlita något av de assistansföretag som finns i Stockholm eller gå med i ett av kooperativen för personlig assistans.

VILLE LÄGGA SIG I

Jag provade först möjligheten att anställa en assistent via kommunen i ett år, men beslutade mig sedan för att gå med i STIL. Anledningen var STILs ideologi. Jag tyckte att det i kommunen alltid fanns någon som ville lägga sig i mina problem vilket jag inte uppskattade. STIL blev mitt val. Jag gick med i september 1993.

STIL står för Stockholmskooperativet för Independent Living. Det var Independent Living rörelsens ideologi som attraherade mig. Det finns en viss styrka i att vara med i en organisation tycker jag. Det var jobbigt många gånger när jag behövde kunskap och inte visste vem jag skulle fråga. Det ömsesidiga kamratstöd man kan få inom STIL är en stor fördel.

VI HJÄLPER VARANDRA

Vi hjälper varandra genom att ge tips om allt: hur man gör för att få en handikapparkering, var på stan det finns handikapptoaletter, vilka offentliga ställen är anpassade, var kan man hitta anpassade kläder osv. Vi kan prata med varandra och lära varandra hur man kan lösa problem som uppstår i assistanssituationer. Det betyder mycket att kunna prata med någon som verkligen är insatt i problemet.

liv, detta är viktigt för oss alla. I STIL inser vi hur viktigt det är för oss funktionshindrade att själva kunna bestämma över våra liv och tala i egen sak. Vi i STIL vill se ett slut på diskriminering. Vi vill inte att människor med funktionshinder ska särbehandlas. Det är viktigt för oss att sjukdomsbilden försvinner. Bara för att man är annorlunda ska man inte vara sjukförklarad. Vi strävar efter jämlikhet för alla. Det är viktigt med självrespekt och självbestämmande. Vi vill inte att det ska finnas institutioner. Vi vill att det ska vara slut med experter som styr våra liv. Vi tycker att det är bara vi själva, funktionshindrade som ska ha makt över våra organisationer och ha rätt till att bestämma själv över våra assistansbehov.

Vi i STIL tycker att det är vi de enskilda brukarna som ska bestämma över vår

Alla STILs arbetsledare är människor med funktionshinder. Alla är berättigade till personlig assistans. STILs och Independent Living rörelsens ideologi daterar tillbaks till 70-talet i USA. Denna rörelse är en medborgarrättsrörelse startad av människor med funktionshinder, som själva vill bestämma över sitt liv och tala i egen sak. Man krävde att få gå på de skolor som alla andra går på, åka samma bussar, handla i samma affärer, ha samma valmöjligheter som medmänniskor utan funktionshinder. Detta är vad Independent Living betyder och STIL grundades i samma anda som den amerikanska organisationen.

Att kunna bestämma själv över sitt eget

assistans. Det är vi som ska bestämma vad vi behöver hjälp med, när, hur och vilka som ska utföra arbetet. Det är viktigt att det är vi själva som är arbetsgivare, annars kan vi bli betraktade som vårdobjekt av assistenterna.

Det är denna brukarstyrd ideologi som övertygade mig att STIL var min organisation. Jag är brukare av assistans, och arbetsledare för mina assistenter. STIL fungerar som arbetsgivare. Independent Living rörelsen betonar brukarens självständighet och vår aktiva roll i samarbetet med våra självvalda assistenter som hjälper oss utföra det vi inte kan själva. Detta ansvarstagande stärker självkänslan hos den funktionshin-

drade och gör att vi kan komma ifrån vår position som de så kallat "svaga i samhället" och bli stolta medborgare.

Det är inte alltid lätt att utöva ledarskap över sina personliga assistenter. Det är en konst att kunna få det hela att fungera. Det är viktigt att hitta en balans mellan frihet och kontroll, mellan auktoritet och underordning, och mellan närhet och distans. Är jag jobbig om jag ber någon att flytta en tavla, som den personen har precis hängt upp. Eller flytta en vas på pianot 10 centimeter? Jag tar dessa exempel eftersom de inte är vardagliga sysselsättningar och kan göra att situationen känns främmande. Det är då maktproblem kan uppstå. Hur mycket egna initiativ vill jag egentligen att en assistent ska ta?

För att det ska fungera mellan mig och mina assistenter måste de kunna re-

re gillar dem. Personkemin måste stämma för både mig och min assistent. Vi ska vara vänliga men inte vänner. Man kan inte ha samma relation med en vän som man behöver ha med sin assistent.

Vänner eller familjemedlemmar kräver en annan hänsyn. Vänner kan säga att de inte känner för att hjälpa för tillfället och att jag får vänta. En vän eller familjemedlem kan känna att de vill ge råd och att man ska lyssna på deras synpunkter. Deras hjälp kan därför kännas kravfull. Naturligtvis är det viktigt och bra om familj och vänner vill hjälpa till, men man kan inte basera livet på deras goda vilja.

Samarbetet mellan mig och mina assistenter är viktigt. Min assistent blir min "right hand man" eller mina ben. Det är viktigt för mig att en assistent är flexibel. Nyligen hade jag en flicka som

dig och tidsödande.

Mina dagar ser inte likadana ut. Jag studerar och tränar, har mitt hem och mina barn, och ett aktivt förenings- och socialt liv. Även veckorna ser olika ut. I det här fallet kan tjejen ha upplevt mig som någon med ett stort kontrollbehov, medan det bara var så att jag inte kunde beskriva varje dag i detalj. Det har jag inte tid till. Flickan stannade några veckor tills hon hittade ett annat arbete inom restaurangbranschen. Som Ritva Gough skriver i sin bok "Personlig Assistans - en social bemästringsstrategi" på sidan 116,

"Personlig assistans bygger på en avtalsfrihet, som enligt denna studie tycks innebära att arbetet i mindre utsträckning än t.ex. inom boendeservice är påtvingad för assistenterna... För assistenter är möjligheten att kunna välja annat arbete för försörjningen av stor betydelse för upplevelsen av avtalsfrihet och personlig autonomi."

Nu har jag två tjejer som jobbar för mig, och eftersom vi har hittat en ömsesidig tillfredsställelse fungerar arbetet bra.

Personlig assistans har betytt mycket för mig. Med personlig assistans har jag kunnat utöva min demokratiska rätt att delta jämlikt i samhället. Utan personlig assistans blir många socialt isolerade och fysiskt utestängda från ett normalt socialt liv som de flesta tar för givet. Efter min olycka var jag mycket frustrerad eftersom jag ville vara lika aktiv som jag hade varit innan men inte kunde inte det. Flera personer, även några av de ansvariga för min egen rehabilitering, sa till mig att jag skulle vara tvungen att acceptera en lägre aktivitetsnivå. Det ville inte jag, och idag, fem år och två månader senare, anser jag att jag har ett bra, aktivt liv mycket tack vara personlig assistans.

JAMIE BOLLING - STYRELSELEDAMOT
FOTO: JOHAN SJÖGREN

Är jag jobbig om jag ber någon att flytta en tavla, som den personen precis har hängt upp. Eller flytta en vas på pianot 10 centimeter?

spektera mig som deras arbetsledare och acceptera att det betyder att jag har en viss auktoritet. På anställningsintervjun berättar jag att jag är mycket bestämd, intensiv och har ett högt tempo. Det är viktigt att mina personliga assistenter trivs med det och gillar mig som person och att jag som arbetsleda-

tyckte det var svårt att jobba som assistent. Hon ville att varje arbetsdag skulle vara likadan som dagen före och ville veta precis hur dagen skulle se ut i detalj. Det var hon van vid på restaurangen där hon tidigare arbetat. Hon ville ha en förklaring till allt vi skulle göra vilket jag kunde uppleva som onö-

Inget forum för lagens änglar

Om du på ett eller annat sätt skulle bli diskriminerad på grund av ditt funktionshinder finns idag ingen effektiv lagstiftning som direkt kan ge dig rätt. Inte ens hänvisning till det redan existerande skyddet i svensk grundlag hjälper, d.v.s. Sveriges konstitution, den lagstiftning som styr alla andra lagar i landet. Svensk grundlag är nämligen enligt sedan länge rådande uppfattning bland jurister och politiker inte bindande lag. Lika lite som de internationella konventioner som FNs och Europarådets konventioner om mänskliga rättigheter och FNs 22 standardregler – som Sverige förbundit sig att följa – är det.

Den svenska konstitutionen och de internationella konventionerna är enligt den här uppfattningen mer att betrakta som rekommendationer. Även om ny diskrimineringslagstiftning införs, är det långt ifrån säkert att diskriminering på grund av funktionshinder skulle upphöra. Förmodligen kommer diskrimineringen och särbehandlingen att upphöra först när hela samhället genomsyras av nya attityder framsprungna av andra skäl än påskyndade lagstiftning.

Det något uppgivna budskapet blev kontentan av Internationella handikappdagen den 3 december manifesterad av HO, Handikappombudsmannen, DHR, SDR och SRF genom ett endagarseminarium på temat "Diskrimineringen av funktionshindrade och lagarna" på hotell Sheraton i Stockholm. Drygt 230 inbjudna deltagare fick under förmiddagen lyssna på en genomgång av svensk och internationell lagstiftning på området. Eftermiddagen ägnades åt tre påhittade rättegångar där några fall av misstänkt diskriminering bedömdes av två domare.

DISKRIMINERING PÅGÅR

I sitt inledningsanförande konstaterade HO, Inger Claesson Wästberg, att diskriminering av människor med funktionshinder pågår i Sverige idag och att de lagstiftningsmässiga redskapen för

att förhindra detta saknas. Det förslag till ny lag som regeringen arbetar med kommer att innebära alldeles för höga beviskrav för den som anser sig ha blivit särbehandlad på grund av sitt funktionshinder. Lagförslaget borde i stället bygga på samma

resonemang som ligger bakom jämlikhetslagstiftningen för att få tänder och inte bli en uddlös symboltag, sa Inger Claesson Wästberg, och konstaterade att myndigheten HO har ett särskilt ansvar för förverkligandet av fungerande diskrimineringslagstiftning som också ger gedigna rättsliga garantier för den drabbade.

Madeleine Leijonhufvud, professor i straffrätt, höll i sitt anförande med HO om att regeringens lagförslag mer är av symbolkaraktär eftersom det

är den diskriminerade som kommer att ha hela bevisbördan. Men hänvisning till svensk grundlag som i alla fall textmässigt ger alla människor i Sverige lika rättigheter, undrade hon varför det måste göras gradskillnader i rättigheterna

för olika grupper som män, kvinnor, homosexuella, människor med olika etiskt ursprung och funktionshindrade. Skälet till oviljan att inte ge funktionshindrade det starka skydd som återfinns i jämlikhetslagstiftningen, är enligt Madeleine Leijonhufvud justitieminister Laila Freivalds inställning att "lagstiftningen skulle urvattnas om ytterligare grupper inlemmades." Även om grundlagsändringar och ny speciallagstiftning

införs, trodde Madeleine Leijonhufvud att det tar lång tid att få diskrimineringen

Om du på ett eller annat sätt skulle bli diskriminerad på grund av ditt funktionshinder finns idag ingen effektiv lagstiftning som direkt kan ge dig rätt.

Brendan O'Gorman i samspråk med Handikappombudsmannen Inger Claesson Wästberg

En fingerad rättegång spelades bla upp inför det samlade forumet på den internationella handikappdagen på hotell Sheraton i Stockholm. STILs styrelseordförande, Stefan Käll kunde dessvärre inte meddela några fällande domar, eftersom det inte finns någon antidiskriminerings lagstiftning i Sverige.

att upphöra. Det krävs långsiktiga moralbildande attitydförändringar ungefär på samma sätt som när barnagan under stort motstånd förbjöds i slutet av 70-talet men som idag är helt accepterat.

Svensktalande Kaj Fölster från den tyska delstaten Hessen, berättade om förhållandena i Tyskland och hänvisade till förbundsstatens historia och till krigsinvalidernas mycket starka organisationer som medverkat till att Tyskland 1994 införde en bindande lagstiftning mot diskriminering på grund av funktionsnedsättning. Hon berättade vidare att det finns en djup tradition med starkt institutionstänkande i Tyskland som bland annat inneburit svårigheter att integrera funktionshindrade i samhället. Sex procent av arbetsplatserna måste hållas reserverade för "legitimerade" funktionshindrade. Vanliga skolor t.ex. bör i framtiden vara öppna även för funktionshindrade barn, ansåg Kaj Fölster och poängterade att det fortsatta arbetet är tänkt att leda fram till minskat institutionstänkande och att barn, föräldrar och enskil-

da funktionshindrade själva måste kunna bestämma i betydligt högre utsträckning än vad de tillåts göra i Tyskland idag.

NY LAGSTIFTNING I STORBRITANNIEN

Efter kaffepausen berättade Brendan O'Gorman, tjänsteman och chef för Handikappnheten på socialdepartementet i London att Storbritannien den 2 december - dagen före den Internationella Handikappdagen - infört ny lagstiftning mot diskriminering av människor med funktionsnedsättning.

Storbritannien har ingen skriven konstitution och har samma synsätt bland jurister och politiker som råder i Sverige, d.v.s. att av landet undertecknade internationella konventioner inte är bindande utan mer ska ses som rekommendationer. Det här innebär bl.a. att ingen medborgare i landet generellt har sina individuella medborgerliga rättigheter säkrade med mindre än att en särskild lag om detta stiftas för just den grupp man tillhör. Det är detta som nu efter flera års förberedande

arbete gjorts för gruppen människor med funktionsnedsättning. En konsekvens av den nya lagen kommer nu att bli att en del tidigare lagar på området kommer att ersättas av nya, byggda på mänskliga rättigheter.

Brendan O'Gorman gick också igenom de bekymmer man haft på departementet när begreppen funktionsnedsättning och diskriminering skulle definieras. Den samlade handikapprörelsen i Storbritannien är inte nöjd med den nya lagen vilken de anser inte går tillräckligt långt. Bland annat har inte kraven på tillgängliga allmänna kommunikationer tillgodosetts.

Den inbjudne Brian Burdekin från FN's centrum för mänskliga rättigheter i Geneve kunde inte närvara på grund av sjukdom varför hans faxade hälsning till auditoriet lästes upp. I stället blev det möjligheter till frågor till talarna med anledning av deras anföranden.

Adolf Ratzka, STIL, bad Brendan

O'Gorman att redogöra för den massiva kritik som den nya lagen i Storbritannien fått från de berörda människorna, inte minst från Independent Living-rörelsen.

O'Gorman berättade att kritiken främst går ut på att man anser att lagen inte går tillräckligt långt och att man misstänker att inga fler steg ska tas. Likaså är man kritisk till att det nyinrättade Handikapprådet eller annan liknande kommission inte kan agera åklagare i diskrimineringsmål. Den nuvarande engelska regeringens inställning är att den vanliga vägen i rättssystemet genom rättegångar ska räcka. Oppositionen i England - labour - har emellertid lovat att se över hela den nya lagstiftningen redan i maj 1997 och också sagt OK till en särskild kommission med möjlighet att fungera som åklagare i diskrimineringsmål.

Kaj Fölster från Tyskland uttryckte sin förvåning över att Storbritannien inte gått längre i sin nya lagstiftning med tanke på landets krigsupplevelser. Brendan O'Gorman ansåg inte att Tysklands sätt att registrera och utrusta människor med funktionsnedsättning med särskild legitimationshandling var bra och inte heller det tyska systemet med kvoterade arbetsplatser. Genom den nya lagstiftningen i Storbritannien har de handikappade nu fått civila rättigheter och detaljbehandlingen i enskilda fall regleras i en mängd lagar. Systemet att kunna gå till domstol för att få sitt fall prövat, ansåg Brendan O'Gorman vara både bra och billigt.

PÅHITTAD RÄTTEGÅNG

Eftermiddagens tribunal eller påhittade rättegång där Staten eller motsvarande var tänkta motparter – inleddes av Lennart Nollte, SDR, som konstaterade att diskriminering på grund av funktionshinder förekommer i Sverige både direkt och indirekt. Tre fall av misstänkt diskriminering skulle läggas fram inför rätten bestående av domarna Ann Numhauser-Henning, professor i civilrätt och Stefan Käll, jurist (och även ordförande i STIL). Domstolen skulle efter att ha lyssnat på kärande- och svarandesidan avkunna dom, både i skenet av nu gällande lagar och eventuellt ny, kommande diskrimineringslagstiftning.

Advokaten Claes Borgström företrädde

samliga tre käranden, i det första målet Dan Berggren som nekades ett utlyst jobb som familjerådgivare på grund av att han är blind och därför stämt sin arbetsgivare, kommunen. Det andra målet gällde misstänkt diskriminering av Lena Johansson som då hon är döv inte kan använda sig av telefonservice med s.k. talsvar, d.v.s. där man på uppmaning av en inspelad röst ska trycka på telefonens knappar i den ordning

Svensk lagstiftning är inte bindande och inte heller internationella konventioner typ FNs

som krävs för att komma rätt bland informationsmenyerna. Till svars ställdes Bostadsförmedlingen i Stockholm och Telia. Det tredje målet avhandlade eventuell diskriminering av Lena Holmström som på grund av sitt rörelsehinder inte kan åka med Länstrafikens bussar i Dalarna. Bolaget var motpart i målet.

I sin slutplädering i samtliga tre målen yrkade Claes Borgström på fällande domar med stöd av grundlagen Regeringsformens 1 kap 2 par som säger att "den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde ..." samt FN's standardregler nr 4, 5 och 7. Även om rätten nu inte skulle betrakta dessa lagrum som bindande, ansåg Claes Borgström att Staten och övriga som stod till svars, åsidosätter även nu gällande lagar.

Domarna Ann Numhauser-Henning och Stefan Käll drog sig därefter tillbaks för överläggning innan domarna meddelades. Under tiden utrymdes "rättssalen" på Sheraton för kaffe innan underhållarna Jesper Odelberg och Jan Bylund intog scenen för att bjuda på ett par hejdlösa sketcher om funktionshindrades möte med svensk byråkrati.

De tre målens domar meddelades muntligt av Ann Numhauser-Henning. I mål 1 konstaterades att någon diskriminering inte förelegat då Dan Berggren inte fått det utlysta jobbet med motiveringen att han är blind. Arbetsrättslagstiftningen par 32 ger arbetsgivaren, kommunen i det här fallet, rätt att agera som de gjorde mot Dan. Rätten trodde emel-

lertid att Dan Berggren skulle kunna stämma arbetsgivaren för ärekränkning eller trakassering på grund av uttalandet "du är ju blind."

Mål 2 konstaterades handla om tillgängligheten i miljön och att bristande tillgänglighet för Lena Johansson förelegat när hon inte kunde använda telefonsvarstjänsten för att söka ny bostad. Möjligen skulle Telia enligt nu gällande

lag kunna föreläggas att tekniskt lösa problemen för hörselskadade med hotet över sig att Statens tillstånd för Telia att bedriva verksamhet annars skulle dras in. Stockholms Bostadsförmedling lovade rätten att snarast installera en egen texttelefonservice som enkelt skulle lösa problemet. Hade FNs 22 Standardregler varit bindande lag med kopplad diskrimineringslagstiftning, skulle både Bostadsförmedlingen och Telia förmodligen ha kunnat dömts till skadestånd för diskriminering av Lena.

le dras in. Stockholms Bostadsförmedling lovade rätten att snarast installera en egen texttelefonservice som enkelt skulle lösa problemet. Hade FNs 22 Standardregler varit bindande lag med kopplad diskrimineringslagstiftning, skulle både Bostadsförmedlingen och Telia förmodligen ha kunnat dömts till skadestånd för diskriminering av Lena.

INGEN MÖJLIGHET ATT FÄLLA

Domen i mål 3 kom att lyda på ungefär samma sätt. Nu gällande lag ger ingen möjlighet att fälla Länstrafiken i Dalarna för diskriminering av Lena Holmström genom att hon som rörelsehindrad inte kan använda bussarna i kollektivtrafiken.

Näringsidkaren, Länstrafiken i Dalarna, skulle emellertid ha kunnat fällts till ansvar och skadestånd om Standardreglerna och ny diskrimineringslagstiftning hade gällt.

Dagens seminarium avslutades av Margareta Persson, HSO, som kort uttryckte förhoppningen att kan Australien, Storbritannien, USA med flera länder så kan naturligtvis Sverige också införa antidiskrimineringslagar. Även om det både är komplicerat och dyrt.

TEXT: CLAES NYDAHL

FOTO: JOHAN SJÖGREN

Stiletten kommer att följa upp frågan om kommande svensk diskrimineringslagstiftning i nästa nummer med bl.a. intervjuer med företrädare för IL- och andra organisationer i USA, Australien, Storbritannien m.fl. om förhållanden i deras respektive länder.

Den 17 oktober fanns höjdarna från Bryssel på plats på hotell Sheraton i Stockholm. Det var den svenska nationella HELIOS-dagen och bland andra höll Adolf Ratzka företrädande STIL i HELIOS-nätverket ett anförande. Här en kort version.

Vår temagrupp handlade om personlig assistans men ofta var det något annat som var i fokus. I Salamanca, Spanien fick vi tex besöka ett traditionellt rehab centrum där folk bor på internat, med datorinriktad yrkesutbildning, simbas-säng och sjukgymnastik. Det var nästan ingenting om personlig assistans som vi såg där.

REPRESENTATION

Bland deltagarna vid studiebesöken var det i snitt förmodligen färre än 5% som hade egna funktionshinder. Ännu sämre blev det när det gäller de föredragande.

När STIL i juni ordnade ett studiebesök för vår temagrupp arrangerade vi ett gemensamt seminarium med ENIL, European Network on Independent Living. Över 50% av deltagarna hade egna funktionshinder och alla föredragande var brukare av personlig assistans. Flera deltagare från HELIOS-svängen och utan egna funktionshinder uttryckte sig mycket positivt om detta och sade att de fick en väldigt bra insyn om den senaste utvecklingen på området.

Att ha deltagare med funktionshinder kräver en del kunskaper och merarbete av arrangörerna. Vi har lagt märke till att kännedomen om våra behov på vissa platser är skrämmande låg. Ibland får man intrycket att mer tid och kunskap har gått åt till vinlistan vid middagarna än åt tillgängliga toaletter.

DET GEMENSAMMA SPRÅKET

Ett stort problem på studiebesöken har varit kommunikationerna, bristen på ett gemensamt språk. Jag syftar på begreppsförvirringen. Många deltagare har lätt att lära sig nya uttryck men svårt att förstå innehållet. Jag stötte på sådana termer som "sheltered housing for independent living" och liknande som visar att kommunikationen ibland sker på ett mycket ytligt plan, att medvetenhetsförändringen halkar långt efter.

I vår temagrupp håller vi på med att ta

I HELIOS ser man oss som experter

Illustration: Jenny Gustavsson Ewers

Skulle man acceptera så trånga dörrar att kyparna inte skulle kunna ta sig igenom?

Ibland får man intrycket att mer tid och kunskap har gått åt till vinlistan vid middagarna än åt tillgängliga toaletter.

fram en liten bok om personlig assistans, som ska spegla "the state of the art" i olika länder. Trots att man hade hållit på i åtskilliga år innan vi kom med, så fick vi mycket utrymme tack vare STILs praktiska arbete och mitt engagemang i ENIL.

En grupp har som uppgift att samordna de olika temagruppernas arbete och att sammanställa en bok med "Examples of Good Practice". Boken ska summera arbetet inom Social Integration and Independent Living. Nära en femtedel av deltagarna hade själva funktionshinder och många av oss hade känt varandra sedan tidigare.

Den här gruppen på kanske sammanlagt 30 personer är betydligt mera sammansvetsad än den temagrupp som STIL

tillhör. Studiegruppen hade träffats många gånger under flera år. De flesta deltagarna där är höga funktionärer i sina organisationer eller ämbetsmän.

Vi lyckades ganska bra: det största och viktigaste kapitlet i boken kommer att handla om STIL, som ett "exempel of good practice".

Studiegruppen koordineras av HELIOS-experten Mary Kyriazopoulou som är en mycket engagerad och välinsatt person.

KONTAKTER

Genom vårt arbete i ENIL, the European Network on Independent Living, har vi redan haft ett bra nätverk med andra grupper i Europa. Grupper som har en framträdande roll när det gäller personlig assistans och Independent Living i övrigt. På den punkten var nyttan av HELIOS marginell.

FÖRA UT BUDSKAPET

Men genom HELIOS hade vi tillgång till en helt annan målgrupp, alltså personer och organisationer utanför handikapprörelsen. Dessa personer kunde vi påverka. På den fronten betydde alltså HELIOS ett tillskott eftersom statliga ämbetsmän, funktionärer av frivilligorganisationer och liknande människor inte alltid lyssnar på oss. I HELIOS-nätverket däremot fick vi träda fram som experter och därigenom tog man oss på större allvar.

VÅR POSITION I SVERIGE

Den svenska Independent Living-rörelsen har ju kämpat långt och mycket för assistans-reformen. I HELIOS sammanhanget fick STIL mycket uppmärksamhet och utrymme. Vi hoppas att den svenska regeringen är stolt över detta och därmed får svårare att försämra de ekonomiska villkoren för assistansreformen i framtiden.

HELIOS har varit ett forum för experter som arbetar med personer med funktionshinder. Människor med eget funktionshinder har varit objekt. Det var inte vi själva som drog upp agendan och därför har våra viktigaste frågor berörts mycket litet av HELIOS. Nämligen skyddet av våra mänskliga och medborgerliga rättigheter genom antidiskrimineringslagstiftning.

ADOLF RATZKA, REDIGERAD AV RED.

Bremen som föredöme

(Följande artikel är hämtad ur den österrikiska tidskriften domino 3.1.96 och publiceras med vänlig tillåtelse av tidningen domino.)

Chefen för Bremens kollektivtrafik, Volker Arndt, Bremer Strassenbahn AG, Neustadt, berättar i ett samtal med den österrikiska tidskriften domino om förvandlingen av Staden Bremens inre trafiknät. Hur Spårvagns- och bussparken under ett tiotal år omskapats och att Bremen nu blivit Tysklands mest tillgängliga, rullstolsanpassade stad.

"Idag är Bremen den mest tillgängliga staden för människor i rullstol. Men det har väl inte alltid varit så?"

– Det började egentligen 87/88. Fram till dess var rullstolsburna människor nästan utestängda från offentliga färdmedel. För dem fanns bara Färdtjänsten.

Bortsett från att Färdtjänsten även medför en utgallring, fanns där även finansiella överväganden. Då var diskussionen på modet att alla stadens människor i närtrafiken skulle använda sig av offentliga färdmedel. Från Bremens Spårvägs AGs sida blev dessa överläggningar snarare bemött med återhållsamhet. Man menade att människor som skall transporteras i sin rullstol stör trafikrytmen och att andra lösningar ej fanns. Detta till trots resulterade ett politiskt arbete år 1988 i ett beslut av stadsförvaltningen att endast köpa lift-läggolvsfordon. 1988 skulle 35 bussar ersättas med nya. Alla fordonsproducenter sa "Sådana fordon kan vi ej leverera och de finns inte i marknaden". Vi lyckades dock redan då hitta en fordonstillverkare med erfarenhet av sådan teknik."

Blev dessa 38 läggolvsfordon redan då utrustade med instigshjälper och liftteknik?"

– Ja det blev de. Dessa bussar blev väl utnyttjade de första åren. De var genomgående insatta från kl 4 på morgonen till kl 1 på natten. Normalt körs en

buss 55000 km om året. Dessa nya läggolvsbussar kördes 80.000 km.

Den höga driftbelastning var ny för oss. Den nya läggolvs-tekniken samt även andra detaljer var helt nya för oss. Det var praktiskt taget ett helt nytt fordon som vi hade utvecklat. Därför är det fel att hänföra störningsbenägenheten endast till läggolvs- och lift-tekniken.

Vilka sträckor satte man in bussarna på?"

– De första fordonen kom, i samråd med handikapporganisationerna, att sättas in där många människor, som är hänvisade till rullstol bor och där det finns inrättningar som av dessa ofta nyttjas och naturligtvis även i innerstaden. Sammanlagt har vi besatt fem linjer med dessa fordon. Cirka en gång i halvtimmen var en läggolvs-länkbuss med liftteknik insatt. Dessa bussar blev så införda i tidtabellen. Under denna tid hade vi ännu ej något nätverk. I Bremen bildar buss- och spårvagnstrafiken ett nätverk. För människor i rullstol var därmed transportkedjan på långt när inte slut.

Hur många fordon med lift-teknik är insatta idag?"

– Just nu har vi 350 bussar varav 200 är ledbussar. Av dessa är åter 213 läggolvsbussar med lift-teknik, och resten sätts in de nästkommande två åren. När det gäller standardbussar ser det ännu gynnsammare ut, där är 130 av 150 läggolvsbussarna ute i trafiken..

Hur ser det ut med spårvagnarna då?"

– På spårvagnsområdet hade vi en helt annan utgångsposition. Livslängden där är 35 år, vi har 140 spårvagnar och hade så tillvida tur att under 90-talet en stor del av dessa, såg 78 stycken behövde bytas ut. Vi började då tidigt, tillsammans med en spårvagnstillverkare, utveckla en ny vagnsmodell. Även här ville vi skaffa oss isteg i läggolvs-tekniken. Efter en testfas beställde vi så 78 läggolvs-spårvagnar varav redan nu 68 stycken levererats. Resten kommer att levereras under året. I slutet av detta år

har vi så 60% läggolvs-vagnar som vi kan sätta in på alla linjer. Således är nu var annan spårvagn en läggolvs-vagn, utrustad med lift-teknik.

Vilka erfarenheter har Bremens Spårvagns AG av lift-teknik vid spårvagnar?"

– Även med denna teknik hade vi i början stora problem, det medges. Men efter 8 års samlad erfarenhet är vi nöjda med lift-tekniken. Första tiden förekom många avbrott. Vid varje nyutveckling är det så men det hindrade oss inte från att införa denna teknik. Om en elektrisk dörr någon gång går sönder skulle ingen komma på idén att åter installera en äldre mekanisk sådan. Just så är det även med lift-tekniken.

Om de kommer till avbrott måste man se till att de elimineras. Man kan inte helt utesluta dessa fel vid någon teknik. Vi har inte heller idag det perfekta läget. Nu har vi ungefär ett liftfel om dagen. Det är givetvis något som skall vidareutvecklas."

Finns det ett alternativ till liften?"

– Den andra möjligheten är en ramp. Men den är starkt beroende av hållplatsens form. Dessutom är den belägen vid en dörr i mitten, skydd för konduktören. Det finns fortfarande många hållplatser som inte är upphöjda, dvs de bildar ej någon avskild trafikplats. Här måste passagerarna gå ut på gatan för att komma in i fordonet Rampen går bara om hållplatsen är höjd 5-10 cm under fordonets golvnivå. I Bremen har vi det inte nu och kommer i en snar framtid inte att få det. Delvis är det heller inte möjligt om man inte förändrar hela gaturummet.

Om Bremens Spårvagnar AG efter en mångårig erfarenhet ännu fick avgöra vilka arrangemang Ni ville ha i beredskap för personer i rullstol vad skulle Ni då välja?"

– Om vi verkligen för varje passagerare ville ha en lösning med möjlighet för alla att äntra fordonet, går det bara med liftteknik. Det är det enda systemet som

ur vår synpunkt hjälper alla. När det gäller rampen så blir det frågor kvar att besvara.

Skeptiker påstår att liften använder för mycket tid och ställer till oreda i tidtabellen.

– Det är klart att även liften behöver tid och skapar oreda i systemet. Liften behöver upptill 45 sek, men det finns även andra störningskällor, därom talar ingen. Personer i rullstol är givetvis inte de enda passagerarna.

Vi måste ändå stoppa. Den normala passageraren behöver också tid. Mellan 20-30 sek stannar vi normalt vid hållplatsen.

Uttnyttjar även personer i rullstol ert erbjudande?

– Sedan vi erbjuder nätet med liftfordon stiger antalet passagerare med rullstol. År 1992, när vi först hade ett för rullstolsgäster begränsat bussnät var det 40 gäster om dagen. Idag uppskattar vi antalet gäster som åker med oss till 120 om dagen. När transportkedjan för passagerare i rullstol har slutit sig räknar vi med 850 rullstolsbundna gäster om dagen.

Ordet säkerhet, vad betyder det för er? Hur många trafikdöda hade ni sedan ni införde liftsystem?

Volker Arndt skrattar

– I början inträffade ett tillbud med felbetjäning. Jag minns inte längre vad som hände men hos oss har ännu ingen passagerare skadats vare sig de åkt tåg eller buss.

Vad skulle ni råda ett trafikföretag om ni blev tillfrågad hur man på bästa sätt transporterade passagerare i rullstol?

– Gör det som vi har gjort! Här måste jag dock självkritiskt lägga till att jag är osäker på om vi hade varit så här långt framme ifall det politiska trycket hade saknats. Härtill kommer dessutom stadens beredvillighet att överta ansvaret för tillkommande kostnader.”

AV DOROTHEA BROZEK OCH ANDREAS
OECHSNER, DOMINO
ÖVERSÄTTNING FRANZ ECKER

Foto: Domino

Foto: Domino

Ansvarig utgivare för domino är Andreas Oechsner, domino-Europamagazin zur Selbstbestimmung gehinderter Menschen. Europamagazin för självbestämmandet av hindrade människor. (en lek med ord som låter ovanpå svenska)
domino, Mozartstraße 11, 4020 Linz, Austria

Poli **niker** varken **HÖR, SER eller PRATAR om det**

PETERSÉNS VÄG 2

127 41 SKÄRHOLMEN

...därför bildades Independent Living!

Vi tar aktivt upp kampen mot diskriminering för funktionshindrade!

Göteborgskooperativet för Independent Living är en del av den internationella medborgarrättsrörelsen för funktionshindrade. Föreningen ägs av ett 70-tal funktionshindrade medlemmar och dess ändamål är att, tillhandahålla tjänster huvudsakligen i form av personlig assistans. Föreningen har vidare till ändamål att stödja och främja livskvaliteten, motverka diskriminering samt att verka för mer makt åt funktionshindrade människor.

GIL
 Göteborgskooperativet för Independent Living®

Illustration: Jenny Gustavsson Ewers

Nästa

nummer av

STILETTEN

kommer i

Februari

Vill du börja använda eller utveckla dina möjligheter med

Personlig assistans

STIL började redan 1984 arbeta för att skapa en modell för personlig assistans i egen regi. Resultatet blev ett brukarägt kooperativ som sedan 1987 administrerat personlig assistans.

Genom vårt banbrytande initiativ och politiska arbete har vi också skapat förutsättningarna för assistansersättningen i LSS – Den lagen ger Dig som behöver, rätt att använda personlig assistans och möjlighet att själv bestämma vem som skall utföra den. STILs erfarenhet och kompetens kan komma dig till del genom vårt omfattande

Arbetsledarutbildning

Den lär ut om lagar och avtal, hur man fastställer sitt assistansbehov, rekryterar, anställer och schemalägger. Utbildningen grundar sig på "independent living-idéologin" som STIL ansluter sig till. Den kan kvalificera dig för medlemsskap som arbetsledare i STIL. Kursen omfattar 8 kvällar under en månads tid och hålls i STILs lokaler på Bondegatan 39, till ett pris av 500 kronor.

STIL

Välkommen med din anmälan

till STIL (Stockholmskooperativet för Independent Living) adress Bondegatan 39, 116 33 Stockholm eller sök oss på tel 08-640 81 10 eller fax 08-641 67 10

Genom att köpa eller hyra vår nya video "Fru Schledermann" finns nu också en möjlighet att närmare studera hur personlig assistans kan fungera i praktiken.